

ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДЕЛІКТОЗДАТНОСТІ

Пасічник Андрій Володимирович

здобувач Інституту Держави і права ім. В.М. Корецького

НАН України

Абсолютно вся юридично-значима поведінка (дії чи бездіяльність) суб'єктів права обумовлена змістом елементів їх правосуб'єктності. Наприклад, можливість отримання юридичною особою ліцензії на здійснення певного виду господарської діяльності забезпечується здатністю мати права, що нею надаються, а також здатністю їх реалізації власними вольовими діями. Відсутність здатності мати певне суб'єктивне право (тобто відсутність елементу обсягу правоздатності) повністю унеможлиблює його набуття таким суб'єктом. Так, товариство з обмеженою відповідальністю у жодному разі не зможе здійснити емісію акцій.

Однак суб'єкт права не завжди здійснює правомірні дії. Проте адміністративне правопорушення також є юридично-значимою дією чи бездіяльністю, а тому повинно перебувати у певному зв'язку із правосуб'єктністю особи. Окремі науковці робили спроби пояснити характер взаємодії правосуб'єктності та протиправних дій суб'єкта права. Зокрема, Д.В. Таріканов вважає, що протиправна поведінка, нарівні із правомірною, обумовлюється дієздатністю юридичної особи. Натомість, В.Д. Примаєк вказує, що цивільно-правова відповідальність правосуб'єктної організації є об'єктивно зумовленим організаційною єдністю наслідком здійснення (звісно неналежного, протиправного) право- та дієздатності юридичної особи. Раніше Я.М. Магазінер зазначав: "Осудність на відміну від цивільної дієздатності є негативна дієздатність, тобто здатність до кримінально-адміністративної відповідальності за свої дії. Позитивна дієздатність є здатністю до правомірних юридичних дій".

Вважаємо, що зв'язок правосуб'єктності із правопорушенням інший. Відомо, що правоздатність посвідчує здатність учасника суспільних відносин (індивідуального чи колективного) бути суб'єктом права, а відтак мати передбачені законодавством права, обов'язки, свободи та інтереси. Тобто правоздатність обумовлює набуття всіх без виключення елементів правового

статусу особи, у тому числі обов'язків щодо несення юридичної відповідальності. Поза обсягом вказаної категорії, на перший погляд, залишається лише діяльність, що не має юридичного значення.

Гіпотетично кожен суб'єкта права здатен вчинити правопорушення. Останнє, як факт дійсності, передбачено нормою права, а тому має юридичний характер і є своєрідним юридичним фактом. Проте це не свідчить про опосередкованість протиправної поведінки правоздатністю. Наділяючи особу правоздатністю, право виходить із її добросовісності, спрямованості дій на належне виконання приписів законодавства і відповідного ставлення до інших суб'єктів права. А тому правопорушення є здійсненням особою юридично-значимого діяння, що не охоплюється обсягом її правоздатності.

Елементом складу кожного правопорушення є суб'єктивна сторона, котра передбачає наявність волі та усвідомлення особою характеру діяння. Саме це дає можливість, притягнувши її до відповідальності, реалізувати функції останньої. За відсутності чи дефектності волі суб'єкта, покладання на нього відповідальності втрачає будь-який сенс. Проте воля обумовлює і наявність дієздатності.

Таким чином, по-перше, дієздатна особа одночасно є здатною до вчинення правопорушення, однак така здатність дієздатністю не охоплюється. По-друге, дієздатність може бути підставою для здійснення лише правомірних юридичних дій (як виду юридичних фактів), однак не залишається елементу правосуб'єктності, котрий уможлиблював би вчинення протиправних юридичних дій, які є правоутворюючими юридичними фактами щодо відносин відповідальності та правозахисних відносин.

Виходячи із наведеного, вважаємо за можливе передбачити існування ще одного елементу адміністративної правосуб'єктності суб'єкта права, котрий позначає здатність до вчинення саме адміністративних правопорушень. Він, як і дієздатність, обумовлений існуванням волі суб'єкта права. Проте воля особи може бути спрямована як на здійснення правомірної поведінки, так і на правопорушення. У цьому виражається соціальна природа суб'єкта права і знаходить своє чергове підтвердження діалектичний закон єдності і боротьби протилежностей. Одночасно з набуттям дієздатності суб'єкт права набуває й

інший елемент правосуб'єктності – здатність вчинювати правопорушення. Причому він також має соціально-правову природу. Соціальним змістом є здатність до вчинення вольової діяльності. Проте на відміну від дієздатності, воля особи спрямована на порушення чи невиконання норм адміністративного права. Правовим, чи точніше юридичним змістом є здатність здійснювати юридично значимі діяння, що не охоплюються обсягом адміністративної правоздатності та виходять за межі адміністративно-правового статусу.

Однак окремі науковці надавали вказаному терміну інше значення. Так, ще 1925 року Я.М. Магазінер зазначав: "У сфері кримінального права дієздатність має назву осудність або деліктоздатність, що означає здатність усвідомлено здійснювати дії, заборонені під страхом покарання, тобто злочини та проступки". Крім того, С.М. Братусь під деліктоздатністю також розумів саме здатність вчиняти правопорушення. Слід вказати і на певну неузгодженість етимологічного значення терміну деліктоздатність із його семантичним розумінням сучасною юридичною наукою. Фактично деліктоздатність означає здатність вчиняти делікти.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо доцільним запропонувати під адміністративною деліктоздатністю розуміти окремий елемент адміністративної правосуб'єктності суб'єкта права – обумовлену існуванням відповідних норм адміністративного права та юридичного факту (фактів) здатність особи власними вольовими діями вчиняти адміністративні правопорушення.

Науковий керівник: д.ю.н., доцент Лук'янець Дмитро Миколайович.

Пасічник, А.В. Зміст адміністративної деліктоздатності [Текст] / А.В. Пасічник; наук. кер. Д.М. Лук'янець // Від громадянського суспільства – до правової держави : збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (4–5 березня 2011 р.). - Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – С. 272–274.